

حریت فکریه

محل اداره سی: باب عالی جاده سنده
یکی عثمانی مطبعه و کتبخانه سی
آپونه شرائطی : ممالک عثمانیه ایچون سنه لکی ۴ آتی آلمنی ۵ غروشدور
ممالک اجنبیه ۵ ۱۲ ۵ ۷ فراقدر

فائق عالی بك افنديك الك صوك رسمي

پیش نظر دقتہ آلهرق آکا کورہ آدمیلری آتہ جقلردر .
حکمنکز ، قرارکز ملنک ناصیہ عصمتدہ بک سیوک
بر ایز براقہ جقدر . عرض حال بندہ کزندن ، عدالت
وانصاف سزندن ای حکام کرام !

شطعیات

حضرنک انقلاباتی

— مطبوعات مدریت عمومیہ سنک
نظرکاه تحسین و آفریننه —

بر وارمش ، بر یوقش ، اول زمانده — یعنی دور
منجوس استبدادده — جزیره العربده واقع (الربع الخالی)
شیخی محمد بن احمد بن محمد بن احمد حضرنلری طرفندن
ییلدیزه شیخ فیصل الدلال آندده بر مرخص کوبدلمش .
مومی الیه مرخص ، بک افدیلردن ریشہ مسافر ورلش
وکندیسنه فوق العاده اعزاز واکرام ایدیلده مقتضای
امر وفرمان ایش . بک افدیلدن طویدیغی عیناً نقل
ایدیورم . المهدی علی الراوی .

•••

شیخ افندی به دید که بوکون هرا لطیف . موسم
خیلی ایلر بلدیکنندن بر ها بویله کورل برکونه آز تصادف
ایدروز . آک ایچون بک اوغلنده تپه باشی اطلاق اولنور
بر برنکاه وار . اورایه کیدلم . رایکی ساعت تفرج
ایدلم .

فیصل الدلال افندی اورایه کیتهدن ایسه اوده
اوطوردوب بر آز طبری واین بطوطه حضرنقندن بحث
ایتمه مندها مناسب اوله جفتی افاده ایتدی . طوغریسی
طار بر اطه ایچنده کیجه یازسنه قدر قالب کلامدیغ
بیلمدیکم ، بکنتمدیکم مسائل اوزریننه کار قیدیمده
قوفه رانس دیکله مکه کوکم راضی اولمدی . اصرار ایتدم .
بر عربیه بنوب جغرافی بی همتا ادربیسی مرحومدن بحث
ایده ایدم باغچه کیندک . او کونلرده هر نعلسه شیقلم

وجودنی شرط قیلور وموکلک بیاناتی « عزو » دکل
بالمکس بر حقیقتدر . شوخالده دعوانک عنصر قانونیسی
موجود دکلدر وبنه علیه جرم عد اولنه ماز . عنصر
قانونیسی مفقود اولان بر ماده ایسه مدعی عمومیلکدن
تعقیب ایدیله من ، ایدلسه بیله حکام کرام بوتیقینانی دائرة
عدل وحقه ارجاع ایتمکله مکلفدر . شواساس قانونی به
نویقا بودعوی باطل وموکلک اسناد اولنان جرم غیروارد
اولدیغندن عدم مسئولیتی جهته کیتمک مقتضای عدالت
و حکم قانوندر .

ظن ایدیم که طب قومیسینوی تشکیل ایدن افامخ
واکابر رجال و علمای طب ، موکلک شوفر یاد بحق
ووطرورانه سندن کندیلری شخصاً ومنفرداً دوچار
تعرض وتجاوز عد ایش اولسونلر ! مشارالیه مک صیت
وشهرت بلندلری بر تنقید حیتمندانه دن دوچار خوف
اوله جق درجه دن بک بالاندر . علی الخصوص مقاله
مبحوث عناده شخصیتلرینه تعرض یوق ، بالمکس مقاله
مذکورنک نشرندن ایکی کون صوکره موکلک نشر
ایتدیکی دیگر بر مقاله ده مقصداصلینک بر اساس اجتماعی ،
بر تقیصه ملیه وحیانه مک نمبر واصلاحی کیفیتی مدافعه دن
عبارت اولدیغی وبنه علیه قومیسینوی ترکیب ایدن ذوات
و علمای کرامک شخصلری دائماً نظرندده ملت
حضورندده محترم وناقابل تعرض وتنقید بولندیغی علاوه
اولنورق شان وشرفلری بر قات دها تبجیل ایدلمشدر .
اکر بو احواله رغماً کندیلری شخصاً متعرض علیه عد
ایدیورلر ایسه عدالت قپوسنه منفرداً مراجعت ایدمیلورلر .
حکام کرام ! مسئله غایت مهم بر مسئله حیاتیده . نسوانک
حیاته ، نسل مستقبلک تکاملات اجتماعیسنه تعلق ایتدیکی
جهته لری ویرجه ککنز حکم عادلک بون طبقات اجتماعیسنه
تأثیراتی اوله جقدر . شاعرلر ، منقدرلر ، محررلر لسان
عدالتکزدن جبقه جق محکومیت ، عدم مسئولیت ، ویا
برائت قراریننه کوره حقوق اساسیه لریننه نه درجه مالک
اولدقلری آکلا به جق وره بر نجات وفلاح ملت اولدقلری

بوشطارتی بر آرزو دھا تدید ایتک ایستدم . وکندیسنه دیدم کہ :

— یا افتدنا ! سز بوراسنی بکندیکز . ربع الحالیده ، هیچ شہبہ سز ، بویله فرحنا مسیرہ لریوق . ہر نرہدہ ایسہ وطنکیزہ عودت بیورہ جق سکز . آتک ایچون مساعده ایدر ایسہ کز اقسام طعمانی شوراجقدہ بیلم . بوراتک اطعمہ سی فزا دکلدہر . خصوصیلہ بورایہ مخصوص بردہ اعلا (نیزالتیر) واردہر . معلوم احسانکیز اہل سنت عندئہدہ نیز محرماتدن دکلدہر . آندن دہر آزا یچہرہز . خواجہ بدوی و تکلیفدن فوق العادہ ممنون و محظوظ اولدی همان غارصونی چاغیردم . برشیشہ (غراو) اصہارلدیم . و کوزلجہ بردہ « مہنو » ترتیب ایستدم .

برنجی بیجک (ژانبون دیورق) ، ایکنجی بیجک (قوتلہت دیورق) ایدی . اوسست طرفی دہ آئلہ قیاس اولونہ .

فیصل الدلال افندی حضرتقی غراوی یالکر کندیسنه ظن ایلہ برقاچ صولوقدہ ایچی ووردی . بو باصہر مہمدہ بک لذیذ دیرک بتون طعماک کندیسنه مخصوص اولدینی ذہابیلہ جملہ سنی بییدی .

فقط شوق و نشہ ، ہیجان و شطارت دقیقہدن دقیقہ بہ ، ثانیہدن ثانیہ بہ آرتدی .

— بزم ربع الحالی فنایر . اورادہ بویله اطعمہ و اشربہ یوق . بن یمدہ کیتسدم . حجازی دہ بیلمہر . اورادہدہ بویله نفیس شیرل کوردہمدم . طوعریسی بوراسی نیم بیلدیکمدن بک ایلری ایتمش . وار اول ای بک اوغلی ، ای تپہ بانئ ... !

شیخ افندی بہ بر آرز حرارت باصمش اولہ جق کہ بردقیقہ یالکر جہ طیشاری بہ جبقدی . اورنہلق قرارمش . موسیقہ چالیور . آہنک پوپاسنہ ، قادیئلر ، آرککلر بلا اقطاع طولاشیور .

شیخ افندی بو عالمی کورمسیلہ محجوبانہ ایچری کیردی :

زیادہ جہ ایدی . لسبب من الایباب سوسلو بولونمق اقتضا اییدیوردی . « رہطروہ » ، « پاچالی بانطالونم » ، « رابانو » ، یاقم ، آلامودہ « کتر » ، لرم ایلہ یانمدہ بر بدوی خبیلی حرمتلی بر تناقض تشکیل ایده بیلمہر . آتک ایچون تپہ بانئ تیاتر و سنک اتصالنہ کی « دارالرضوان » ، « کبردہ » ، ذاتا باغچہ مستأجری ایلہ تکلیفسز اولدیکمدن اورادہ او طورمق حقق حائر ایدم . شیخ افندی بکا بدینی کہ : — واللہ ، باللہ بک افندی بو محمل بک خوش ، بوراسی جنت کی . بن رؤیامدہ بویله منظر کورمدم . بزم ربع الحالیده بویله شیرل یوق .

کندیسہ بر (مانت) نفع لیکوری ، بدوی دہدہ بر قہوہ ، بر ناریکلہ اصہارلدیم . غارصون آغا سپارشلری کتیردیکی وقت فیصل الدلال حضرتلری بوشیل نسنہ ؟ دیمسونمئ ! افندم ، معدوی بر علاجدہر . دیدم . مکرسہ مرخص افندیکدہ معدہ و باغرساقلر ندن اضطرابی وارمش . بن دہ بوندن ایستہر ! دیمسی اوزرینہ قیازدم ، بو زاردم . ایچندہ الکثول وار و مسکر دہر دیسہم ایش فنا . ناچار بر قرح لیکورده حامی افندی بہ اصہارلادم . علی العادہ لیکور برقاچ بودومدہ ایچلدیکی حالہدہ بزم ربع الحالی کبساری (آن آلمان) لحظہ واحدمدہ ایچیکنی وارلدی . — ای واللہ ! بوبک کوزل . عجب بوندن برقاچ دانہ ایچمک اولورمی ؟ دیدی . درحال بتون شیشہنی کتیردم . عذیلہ بوزا ویا شیرا ایچر کی شیخ افندی لیکوری شرب ایستی .

فقط بزم فیصل الدلال افندی دہ بریشلق حادث اولدی . بر آرز شنلندی . — ایچمدہ برفرح وار . بوکون بکا برخیر کلہ جک . ایچمدہ برفرح وار . بوکون بکا بر نشارت ایریشہ جک دیہ سوبلندی طوردی .

— افندی حضرتلری ساعت نام ۱۲ دیدم . — نمازک قضاسی استانبولہ جائز دکلی ؟ ... جوانی ووردی . فیصل افندی جنابلری ایچندہ کی فرح و مسرتی مم اظہار ایدیور ، ہم دہ سینی آکلامیوردی . زواللیک

اورایہ لقمہ ایٹمک کیدہ جکم۔ بلکہ کیجہدہ اورادہ قالیم۔
اگر گلز ایسم غفو بیورورسکز۔ مراق ایتمیکنز۔
بایکنز آدن صکرہ ربع الحالی امامنک وکیلک
باشنہ نملر، نملر گلش...

فیصل افندی بر معتاد تہ باشنہ کیتمش۔ وینہ
بر معتاد اوکوچک اوطہ بہ کیرمش۔ غارصون آغایہ
دون کیجہ بیسیبکی بیکی، نیزی و سائرہ فی اصارلش
ومرقوم ایلہ مصاحبتہ طالمش۔ غارصون ایجہ فکری
برروم اولدیفندن خواجہ افندی ایہ۔ ملاطقہ بہ باشلامش۔
فیصل الدلال قادیارک (کیجہ) کبی صاحبندن بحث
ایتدیکہ غارصون دہ مومی الہک حسیانی اوقشایہ جق
سوزلری — برمعتاد — تکرارده اصلا و قطعاً وحاشا
قصور ایتمش۔ وارملرنده تقریباً شویله بر محاورہ کچمش:

— بونلر اوجوزمی؟

— بر لیرالئی، بش لیرالئی، اون لیرالئی وار۔

— عجیب! بزم شیخ بچی الذماری کچندہ اسپر
پازاردن برقز آلدی نام ایکوز آلتون وردی۔ خاتونی
کوردم۔ بونلر کبی کوزل دکل، سوسلی دہ دکل۔ فصل
اولورده بونلر بر لیرالئی، بش لیرالئی، اون لیرالئی
اولور؟ سن شو خاتونی کوریورمیسک؟ ایشته بن
آکا ۷ لیرا وررم۔

برادہ بہ گلش کہ شیخ افندی دہ سویلتیور؛ غارصون دہ
ناطقہ پرداز اولور۔ ہر ایکسی دہ بررئی آکلادقلرینہ
ذاہب، فقط ہیچ ری دیکرئی آکلائیور۔ غارصون
برمعتاد برایش یابہ جفنہ قانع۔ درحال مرقومہ خاتون
کیشی بہ کیشمدن ایکی لیرا وروب شیخ افندیکن نزدیکہ
کتیر۔ شیخ افندی نمون۔ — فقط ہم او بوق۔ دائرہ
بوق۔ بن بشکطاشدہ بر بکل خانہ سندہ مسافرم! ...
دیمی ایلہ غارصون آئی دہ تدارکدہ ذرہ قصور ایتمش۔
فقط ایرتسی صاحبکی رذالئی، غوغائی، یایغرئی کورملی۔
پولیس مداخلہ ایتش۔ فیصل الدلال افندی بن ۷ لیرا
ویردم۔ بومستقر شہ فی صاتون آلام۔ بانچہ دہ کی

— بک افندیبا! سن بکا بر وحہ حقیقت و صحت
سویله۔ بن دنیادہ مییم، بوقسہ آخرتدہ می؟ ندر بو
عالم؟ ندر بو خلائی و جوارئ؟ ... شمدی شورادہ بر
دقیقہ طوردم۔ جنس نسادن بر مخلوق کوردم۔ صاحبگری
(کیجہ) کبی، حور یانندہ سونوک قالیر۔ عجب بونلرک
فیاتی ندر؟

باقدم کہ ایش فنایہ وارہ جق۔ آکلاشلیوریایا آدن
مقصد بک اوغلی و علی العموم بولوارلردہ جاری اولان
فی رائج دکلدہر۔ چونکہ ربع الحالی امامنک وکیلی بونی
عقلنہ بیلہ کتیرمن۔ حضرت برمقدارده سندہ لیوردی۔
کندیسنی بر عریبہ قوبہرق درحال بشکطاشدہ کی خانہ
مملوکانہمہ کتوردم۔ شیخ ہان یاندی وایوردی۔ صاحبین
اوشاغم یانمہ تقربلہ دیدی کہ:

— بومہرب ہر کیجہ اوصلی اوصلی اوپوردی۔ ہیچ
صایقہ لاماز، خیر لامازدی۔ بو کیجہ بوکا بر شیرا اولدی۔
نیز! نیز! یا بنت الحوا ... نیز! نیز! یا تہ باشی!
یالیل ... دیہ یاغیر بور۔ شیخ ہر صباح ایرکندن
اویاتیر۔ سنان پاشا جامعنہ نمازہ کیدر، باقدم کہ ایرتسی
کون فیصل الدلال افندی بک اوغلی جوبوقلری کبی اوکلنہ
قدر یتاغندہ یاتیرور۔ اوشاغہ امر ایتدم۔ کندیسنی
اویاندیردیور۔ بزم حریف متصل افندی بہ نمازہ کیتیمہ۔
جک میسکز؟ بو کون جمعہ۔ نمازہ بش اون دقیقہ قالدی
دیمسی اوزینہ شیخ بیاغی طارلمش، بن ایشمی بیلیم۔
ہر نمازک قضائی اولور۔ سن احکام فقہیہ مطلع دکلسک
دیہرک آئی نزد فقیانہ سندن قوغو ویرمش۔ فقط بوندن
دہا تحفی وار۔ فیصل الدلال حضرتلری اویاندقندن وایجہ
کوزنی آجدقندن صکرہ بکا صوردی:

— سز بواقشام نرہ بہ کیدہ جک سکز؟

— اسکداردہ برایشم ظہور ایتدی۔ اورادہ ہمیشہرہ

کیدہ جکم۔

— بن دہ طور طوروی درکاک شریفی پوست نشینی

افندی حضرتلرنندن بردعوتیہ آلام۔ مساعده بیورورسہ کز

اوشاقلر هب شاهددر . قادین بندن قاجیور .
بوکام - ساغ یوقدر . یو حق دکدر ... دیه فریاده .
قادین ده بن متعه عقد ایتیم ایسه یو بیانییه وجودی
صآمدیم یا یو نه عارض آدم ! بن اسیرییم، حیوانیمی؟
نهدر بونک بکا یادیی پولیس اقدی نی قوتار....

...

اوج کون صکره فیروز آبادینک لغتسه یکی کله
علاوه اولونیوردی . یا محمول الحول والاحوال ! نیز
ومستفرشه کله رینک آرتق معانیی دکشمشیدی .

جلال نوری

حیات اجنبیه

فرانسه آقاده میسنک یکی اعضالری

دنیاک ال بو یوک محافل عرفاندن اولان فرانسه
انجمن دانشنده صوک زمانلرده درت منحل کرسی واردی.
اساساً آقاده می هیئت قرق کشیدن مرکبدر ؛ لایموت تلقی
ایدلکلری ایچون « اربعین مبشره » اطلاعات لایقدرلر !
ایجلرندن بریسی نولورسه ، برینه باشقمسی انتخاب ایدیلیر.
پک شتیق و اوکی آجیق ، یشیل بر اونیفورمه لری ، برده
نارین و کبار قینچلری واردر . یکی آقاده میسینلر ، پک
مختشم اولان رسم قبوللرنده مفصل برنطق ایراد ایددرک
وقات ایدن خلفلری کوکله چقارته حق درجده مدح
واطرا ایدرلر؛ حیات و آناری تشریح ایدرکن قصورلری
اوتوتور ، یالکز (مرحوم) دیدکلری متوفی لک مزایای
شخصیه وفکرلرندن بحث ایدرلر . بوعادت ، آقاده میتک
بو یوک برعننه ازیلمه سیدر . احتمال بز بونی بر آذ غریب
وکولونج بولورز ؛ هیچ قصورسز انسان اولورمی ،
دیرز . فقط بو حاکم ایکی قائده سی واردر : 'اولا ،
یتیممکده اولان کنجاری او یوکسک غایه یه دوعرو
قوشایه تشویق ایدر نایاً ، دنیاک همان هرطرفنده
عددرلری پک جوق اولان فرانسه زجه بیلیر اجنبیلرک

نظرند اعظم و علمای علیک موقفی اعلا ایدر . زیرا
هرکس هر یوک محردی ، مرتبه حقیقیه سی آکلایاجق
درجه لرده ، تدقیق ایدر من . یکی اعضا نطق برمدایخی
اکال ایتدکن صوکره آرقداشلرندن بری ، هیئت
نامنه ، کندیسنه جواب ورر . اوکون جله سی صیرمالی
البسهره مستقر قدر . نطق جوابیده ده یکی قبول ایدیان
ذات نائل محامد اولور . دیمک که بر آقاده میسین ، حیات
اشتهارنده ایکی دفعه مدح ایدیلور . بر آقاده می برده
مزارلغه مراسم قبولی اجرا ایدلر یکی کونلر ..

انجمن دانشنده هرملک منسوب اعضا بولونایلیر :
عسکر ، پاپاس ، دیپلومات ، دوقور ، مهندس ، وحتی
فیلسوفلریله ... یالکز قادینلر مستشار ! یعنی آقاده میسین
اولق ایچین الک مهم شرطلر شونلردر : اولاً ، آرک
اولق ، نایاً ، فرانسه ولق ، نائناً ، ترجیحاً قاتولیک
بولونق و راباعده ... عالم اولمقدر ! انتخابات اساسنده
دولابلرک کوزمل دوندورلرینی سولیکه شهسز حاجت
کورمیز !

شکسیره اسناد ایدیان برلطیفه واردر : وقتیلر انکلیز
داهیسندن فرانسه آقاده میسی حقنده کی فکریی صورملر :
- « اومت ، جیداً زنکین و مختشم بردارنسی من بن صا .
لونلری ، مکمل کتبخانه لری وار ؛ اعضاسندن ایچنده
قونسلر ، دوقلر ، مارکیلر ، ماداملر ، مادامزلر ، وحتی
طللر بیله وار ! » دیمش .

آقاده میده متقابلاً ایراد مدایخ ایدن اعضای کرام
نطقلری اولدن حاضرلار ، بر برینه کوسریرلر و اوندن
صوکره او قورلر ، هر حالده ارتجاعی ظن اولفاسین !
صوکره ایشکده غریب برجهتی ده واردر : مثلاً عسکرک
برینه بر فیلسوف آلتیر ، بو زوالی آدم ، خافتی مدح
ایچین هیچ طایفادیی رسلاک و یا خود بر شیه طلده تبعیاده
بولونق وضعبت مشکله سنده قایبور ! آقاده می تاسسندن
بری برلغت ترتیبیه مشغولدر . بوازی بلکه ابدی کتاب
حالا یتیمدی . غالباً (I) حرفه یکی واصل اولملر .